Ongevraagd advies over de impact-gedreven subsidiemaatregel

Aan: het college van B&W van de gemeente Helmond
Van: Adviesraad Sociaal Domein Helmond
Datum: 12 mei 2026

Geacht college,

De Adviesraad Sociaal Domein Helmond heeft onlangs tweemaal een bijeenkomst georganiseerd voor cliënten en vrijwilligers van organisaties die vallen onder de regeling *Impact-gedreven subsidie*. Tijdens deze bijeenkomsten hebben wij kennisgemaakt met initiatieven als **Aandacht voor Ouderen, Nei Skoen, BeBizzy, Zelfhulpnetwerk, Humanitas** en andere vergelijkbare organisaties.

Wij hebben grote waardering gekregen voor deze initiatieven. Zij zijn voor ons exemplarisch voor de doelstellingen van de Wet versterking participatie op decentraal niveau, die per 1 januari 2025 van kracht is geworden.

Terugblik: ontwikkelingen in het sociaal domein

Het sociaal domein heeft in de afgelopen dertig jaar ingrijpende beleidswijzigingen doorgemaakt. Tot het eind van de jaren negentig werden ondersteuningsvragen veelal toegewezen door wijkverpleegkundigen en huisartsen. Zij kenden de persoonlijke omstandigheden van hun cliënten en maakten gebruik van bestaande sociale netwerken. Hierdoor kon ondersteuning relatief goed op maat worden ingezet, rekening houdend met verschillen in draagkracht.

Vanuit de gedachte dat deze werkwijze tot ongelijkheid zou leiden, werd in 1997 overgegaan op de Regionale Indicatie Organen (RIO's), later opgegaan in het CIZ (Centraal Indicatie Orgaan) in 2005. Hiermee ontstond echter een systeem waarin burgers via een indicatie een formeel "recht op zorg" konden afdwingen. Dit leidde tot een sterke groei van zorgvraag en zorgtoewijzing en tot een forse bureaucratisering, zonder aantoonbare verbetering van de rechtmatigheid van zorg.

Bovendien verdween de directe relatie tussen hulpverlener en zorgvrager, terwijl juist die relatie cruciaal was om verschillen in draagkracht en zelfredzaamheid goed te beoordelen. Het nieuwe systeem vergde een omvangrijk controle- en verantwoordingsapparaat en stimuleerde onbedoeld een verdere groei van zorggebruik.

Deze situatie bleek uiteindelijk onhoudbaar en resulteerde in de eerste grote transitie in 2015: de decentralisatie van de **Jeugdwet, de Wmo 2015 en de Participatiewet**. De verantwoordelijkheid voor uitvoering en beleid werd daarbij belegd bij gemeenten. Deze decentralisaties gingen gepaard met aanzienlijke bezuinigingen en leidden tot grote invoeringsproblemen. Bovendien veranderde de inhoudelijke werkwijze in de praktijk nauwelijks.

Binnen een context van toenemende zorgvraag, beperkte middelen en oplopende personeelstekorten werd duidelijk dat het bestaande systeem niet toekomstbestendig was. Er werd opnieuw gezocht naar versterking van zelfredzaamheid en het benutten van eigen netwerken. In feite betekende dit dat eerder verworven "rechten" onder druk kwamen te staan.

Vanaf 1 januari 2025: de tweede transitie

Dit alles heeft geleid tot beleidsvoornemens die kunnen worden gezien als een **tweede transitie**, waarin wij ons inmiddels bevinden.

Van burgers wordt verwacht dat zij meer voor elkaar gaan zorgen en actief bijdragen aan de sociale basis. Tegelijkertijd ontwikkelt de maatschappelijke context zich in een tegenovergestelde richting: toenemende individualisering, huishoudens waarin beide ouders moeten werken, een sterke groei van eenoudergezinnen, wisselende wijkpopulaties door arbeidsmigratie en expats, woningnood, stijgende vaste lasten en vergrijzing.

Deze ontwikkelingen maken het juist moeilijker om van burgers extra inzet te vragen. Vrijwilligersorganisaties, zoals sportverenigingen, ervaren dit dagelijks in hun toenemende moeite om vrijwilligers te vinden.

De centrale vraag is daarom:
Hoe kunnen gemeentelijke organisaties burgers effectief faciliteren en stimuleren om weer naar elkaar om te kijken? En welke samenwerkingsvormen versterken daadwerkelijk de sociale basis?

Het antwoord wordt gezocht in een verschuiving van individueel naar collectief aanbod en van professionele zorg naar informele zorg, zelfzorg en ervaringsdeskundigheid. Dit vraagt niet alleen een andere houding van professionals en meer initiatief van burgers, maar ook een ondersteunende en vertrouwensvolle houding van de gemeente, in plaats van een relatie die primair gebaseerd is op controle.

Het doel is niet om controle te krijgen over burgers die zich inzetten, maar om gezamenlijk grip te houden op een complexe maatschappelijke opgave.

Observatie: spanning met de subsidieregeling

Helmond mag zich gelukkig prijzen met de hiervoor genoemde initiatieven, die in woord en daad werken volgens de uitgangspunten van deze tweede transitie. In het kader van de **Wet versterking participatie op lokaal niveau** vallen deze initiatieven wat ons betreft zelfs onder het **uitdaagrecht**, dat burgers de mogelijkheid biedt om overheidstaken over te nemen wanneer zij deze beter en/of goedkoper kunnen uitvoeren.

Tot onze verbazing hebben wij tijdens beide bijeenkomsten echter moeten constateren dat de huidige **impact-gedreven subsidieregeling** onvoldoende aansluit bij deze gedachte. Vrijwillige besturen raken ontmoedigd door de grote complexiteit en de jaarlijks terugkerende administratieve last. Voor de beperkte groep betaalde krachten binnen deze initiatieven leidt dit bovendien tot structurele onzekerheid over continuïteit van hun arbeidsrelatie.

Het wekt de indruk dat juist de relatief goedkope, maar cruciale betaalde ondersteuners – die grote groepen vrijwilligers faciliteren – onder druk komen te staan, terwijl deze organisaties aantoonbaar bijdragen aan preventie en het voorkomen van zwaardere, duurdere zorg.

Ongevraagd advies

Op basis van bovenstaande observaties adviseert de Adviesraad Sociaal Domein Helmond het college het volgende:

- **Faciliteer burgerinitiatieven met vertrouwen en eenvoud**, door laagdrempelige en begrijpelijke procedures te hanteren voor zowel financiële als inhoudelijke ondersteuning, daarmee vragen we u om de huidige vorm van impact gedreven subsidievereisten te herzien
- **Ondersteun actief bij het vinden van geschikte huisvesting** voor deze initiatieven.

·**Laat in woord en daad blijken dat de gemeente waarde hecht aan en dankbaar is voor deze inzet.**

·**Stimuleer gemeentelijke medewerkers binnen het sociaal domein om actief op zoek te gaan naar nieuwe initiatieven** in alle wijken, bijvoorbeeld in nauwe samenwerking met wijkraden vanwege hun kennis van lokale netwerken.
Wij zijn van mening dat juist nieuwe initiatieven onder de burgers nodig zijn in plaats van een impact gedreven subsidie die de afstand tot de burgers vergroot.

Hoogachtend,

Ed Heinen, voorzitter

Namens kernteam Adviesraad Sociaal Domein Helmond